

Lichocka, Halina

Zakład Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 55/3-4, 335-343

2010

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jego pamięci wraz z bibliografią prac opublikowane zostało na łamach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

Utrzymanie wysokiej pozycji placówki w skali krajowej i międzynarodowej było możliwe przede wszystkim dzięki aktywności pracowników, którzy – mimo trudnych warunków finansowych – potrafili osiągnąć znaczące rezultaty. Główną ideą, która niezmiennie przyświeca władzom Instytutu, jest utrzymanie i rozszerzenie współpracy z innymi instytucjami naukowymi w Polsce i zagranicą. Przy ograniczonych dotacjach na działalność statutową jest to jedyny sposób zapewnienia dodatkowych sił i funduszy na prowadzone badania. Dlatego kontynuowane i finalizowane są rozmowy w sprawie projektów sieciowych pomiędzy placówkami PAN. Kontynuowane również będą dotychczasowe formy współpracy z takimi uczelniami jak z Uniwersytet Warszawski (znaczący udział pracowników IHN PAN w przygotowywaniu z okazji jubileuszu 200-lecia UW wielotomowej edycji *Monumenta Universitatis Varsoviensis. Alma Mater Varsoviensis 1816–2016*), Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie i Uniwersytet Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku, a także Śląska Akademia Medyczna i Politechnika Warszawska.

Opracował Leszek Zasztowt

ZAKŁAD HISTORII NAUK ŚCISŁYCH, PRZYRODNICZYCH I TECHNIKI

Zakład Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki kontynuował przyjęty przed kilku laty i przynoszący dobre rezultaty styl pracy badawczej, polegający na szerokiej współpracy z krajowymi i zagranicznymi instytucjami i organizacjami, zajmującymi się historią nauki. Pracownicy Zakładu uczestniczą w programach badawczych innych placówek, a także podejmują tematy, których realizacja wymaga udziału specjalistów z zewnątrz. Pozwala to na formułowanie zadań interdyscyplinarnych i przyczynia się do integracji środowisk zainteresowanych historią poszczególnych nauk.

1. Między historią nauki a filozofią

Zagadnienia metodologiczne, w szczególności zaś analiza przełomu, jaki zaistniał zwłaszcza w metodologii nauk matematyczno-przyrodniczych w połowie XIX w., były przedmiotem badań prowadzonych przez doc. dr. hab. Wiesława Wójcika we współpracy z naukowcami ze Słowacji. Efektem tej współpracy będzie książka (zakończona w 2009 r. i przekazana do druku) pt. *Przemiany*

obrazu świata i metod naukowych. Opracowanie to, poprzez ukazanie poglądów Hoene-Wrońskiego, Riemanna i innych, podejmuje próbę wyjaśnienia tendencji występujących współcześnie w przemianach kulturowych. Doc. W. Wójcik uczestniczył również w pracach VII Zespołu Centrum Kopernika, przygotowującego pracę zbiorową dotyczącą historii metodologii i podstaw matematyki.

Problem wzajemnych związków filozofii i historii dziedziny nauka stanowi przedmiot systematycznych badań prof. dr. hab. Stefana Zameckiego, który kontynuował gromadzenie i opracowywanie materiałów do książki *Problematyka filozofii i historii dziedziny nauka w pracach Williama Whewella (1794–1866)*.

Ontologią uczuciowości, przede wszystkim analizą fragmentów pism presokratyków, zajmował się doc. dr hab. Robert Zaborowski. Była to kontynuacja badań zmierzających do przygotowania monografii poświęconej uczuciom szczegółowym w filozofii presokratejskiej.

Badaniami nad pewnym nieznanym w polskiej literaturze epizodem z historii kosmologii zajmował się doc. dr hab. Krzysztof Maślanka. Sprawa dotyczyła polemiki jednego z ojców kosmologii współczesnej, Georges'a Lemaître'a, z papieżem Pius'em XII (1951 r.). Jest paradoksem, że Lemaître (skądinąd ksiądz katolicki stojący na czele Papieskiej Akademii Nauk) musiał mitygować nadmierny entuzjazm papieża wobec osiągnięć kosmologii, a zwłaszcza zwrócić mu uwagę, iż nie należy pochopnie utożsamiać modelu Wielkiego Wybuchu z biblijnym aktem kreacji świata. Utożsamienie takie – jak pokazał doc. K. Maślanka – to poważny błąd metodologiczny.

W roku 2009 ponownie zostały podjęte starania o wyodrębnienie historii nauki jako oddzielnej dyscypliny. Przytaczano przemawiające za tym argumenty – formalne i kazuistyczne. W tej sprawie również zabrał głos doc. K. Maślanka i na przykładzie tzw. formuł Riemanna-Siegela oraz hipotezy Mertensa udowodnił słuszność tych starań oraz znaczenia rzetelnych studiów nad historią matematyki.

2. Nauki ścisłe

2.1. Historia matematyki

Wybrane kierunki analitycznej teorii liczb, a zwłaszcza historia rozwoju tej teorii, stanowi przedmiot zainteresowań doc. dr. hab. K. Maślanki, kontynuującego pracę nad książką poświęconą tej tematyce. W roku 2009 przeprowadził badania dotyczące życia i działalności naukowej francuskiego matematyka Adrien-Marie Legendre'a (1752–1833). W wyniku tych badań powstał przekazany do druku artykuł pt. *Zamieniony portret i fikcyjna stała matematyczna. Adrien-Marie Legendre po latach*, w którym Autor zreferował rezultaty ustaleń francuskich historyków matematyki z lat 2005–2007, mówiące o tym, że jedyna

zachowana litografia, uchodząca od ponad 100 lat za podobiznę Adrien-Marie Legendre'a, jest w istocie podobizną innej osoby: Louisa Legendre'a – paryskiego rzeźnika, aktywnego uczestnika rewolucji 1789 r. W dalszym ciągu tego artykułu, za pomocą nowoczesnego software'u do obliczeń matematycznych firmy Wolfram Research, *Mathematica*, doc. K. Maślanka wykonał szczegółową analizę błędów zawartych w hipotezie Legendre'a na temat rozkładu liczb pierwszych, opublikowanej w jego fundamentalnym dziele *Théorie des nombres* (Paryż, 1830). Wspomniana analiza jest kolejnym, wymownym przykładem na to, jak zwodniczy może być w teorii liczb eksperyment numeryczny.

2.2. Historia astronomii

We współpracy z dr. Reimundem Torge z Instytutu Historii Uniwersytetu w Stuttgarcie doc. dr hab. Jarosław Włodarczyk wydał pierwszą w literaturze światowej monografię, ujmującą dzieje Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Wrocławskiego od jego założenia w końcu XVIII stulecia po początek XX wieku. Prace doc. J. Włodarczyka dotyczące astronomii siedemnastowiecznej zaowocowały zaproszeniem do: (1) komitetu naukowego międzynarodowej konferencji „La Lune au XVIIe siècle”, zorganizowanej przez Université Versailles i Caltech (Wersal, maj 2009), która w nowatorski sposób wykorzystwała tematykę Księżyca do sprowokowania dyskusji historyków nauk matematyczno-przyrodniczych z historykami nauk humanistycznych; (2) wygłoszenia jako *invited speaker* wykładu podczas specjalnej sesji keplerowskiej w czasie XXVII General Assembly of the International Astronomical Union (IAU; Rio de Janeiro, sierpień 2009). Efektem sesji keplerowskiej stało się powołanie przy IAU „Johannes Kepler Working Group”, której członkiem-założycielem jest doc. Włodarczyk.

Z historią astronomii wiążą się także zainteresowania badawcze doc. dr hab. Michała Kokowskiego, kontynuującego prace na temat historiografii dotyczącej Mikołaja Kopernika. W 2009 r. został uzupełniony tekst monografii *Różne oblicza Mikołaja Kopernika. Spotkania z historią interpretacji* (700 s.). Monografia ma formę prolegomeny do współczesnych badań kopernikologicznych. Jest to w skali światowej pierwsza monografia tego rodzaju. Przypomina ona o dorobku kopernikologów uznanych, jak i już zapomnianych. Odkrywa też dorobek niektórych nierozpoznanych dotąd badaczy myśli Kopernika. Wskazuje na liczne nierozwiązane dotąd problemy z tego zakresu, jak również formułuje różne możliwe scenariusze dla dalszego rozwoju kopernikologii.

2.3. Historia chemii

Zgodnie z przyjętymi w latach ubiegłych założeniami, badania w tym zakresie miały głównie na celu poznanie historii rozwoju chemii na ziemiach polskich, w ścisłej korelacji z nauką europejską, od czasów średniowiecza po wiek

XX. Alchemiczne reminiscencje wystąpiły w artykule przygotowanym przez prof. S. Zameckiego na temat życia i działalności naukowej Romana Sylwestra Bugaja (1922–2009), autora cenionych książek o historii nauk hermetycznych. Również zgodne z przyjętą linią badań są działania prof. S. Zameckiego, kontynuującego gromadzenie materiałów do studium *Europejskie inspiracje w pracach Ignacego Fonberga (180–1891)*. Podobnie ten sam główny cel realizował dr Marcin Dolecki, kontynuując temat związany z rozwojem chemii fizycznej na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w. W ramach tego tematu opracował artykuł *Die Bedeutung der Untersuchungen von Ludwik Bruner (1871–1913) für die Entwicklung der physikalischen Chemie*, przeznaczony dla środowiska niemieckich historyków chemii i fizyki, dotyczący osiągnięć naukowych Ludwika Brunera w kontekście specyfiki polskiej chemii fizycznej przed pierwszą wojną światową.

W 2009 r. dr M. Dolecki zajmował się również przekładem pracy dyplomowej Ignacego Mościckiego *Ueber die Einwirkung von Monochloressigsäure auf β -Naphthylamin* (1890/91), wykonanej na politechnice w Rydze. Tłumaczenie (prawie ukończone) zostanie poprzedzone wstępem dotyczącym dziejów chemii na Politechnice w Rydze, z uwzględnieniem roli Karla Bischoffa (1855–1908) i założonej przez niego szkoły chemików organicznych.

Prace nad biografią naukową Ignacego Mościckiego kontynuowała i zakończyła w 2009 r. prof. dr hab. Halina Lichocka, uzupełniając badania archiwalne o zbiory Zamku Królewskiego w Warszawie. W zbiorach tych znalazła mało znany, nigdy wcześniej niewykorzystany przez historyków, obszerny maszynopis pamiętników Zygmunta Skowrońskiego, przekazany w 1985 r. z Republiki Południowej Afryki przez jego córkę, Krystynę Hrabar, na ręce ówczesnego dyrektora Zamku – prof. Aleksandra Gieysztora. Jest to tekst obejmujący 55 kart formatu 21 × 30 cm, zatytułowany *Moja praca na Zamku od 1. I. 1927 do września 1939*. Prof. H. Lichocka zbadała również przechowywane w Archiwum Zamku Królewskiego w Warszawie materiały dotyczące podjętych w 1984 r. przez stronę polską starań o ekshumację i przewiezienie ze Szwajcarii do Warszawy prochów Ignacego i Marii Mościckich. Jest to korespondencja z różnymi osobami (w języku polskim i francuskim) Bolesława Nawrockiego – wykonawcy testamentu Marii Mościckiej. Monografia została oddana do druku.

Poza tym prof. H. Lichocka opracowała temat *Relacje między alchemią i chemią w nauce Oświecenia*. Zagadnienie to było przedmiotem referatu, wygłoszonego w języku angielskim w Budapeszcie podczas XXIII Kongresu Historii Nauki i Techniki. Natomiast w związku z realizacją podjętego w Komitecie Historii Nauki i Techniki PAN projektu badawczego: *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do światowego dziedzictwa* napisała i oddała do druku rozdział dotyczący naukowych osiągnięć polskich chemików i farmaceutów. Projekt został zrealizowany wspólnie z Wyższą Szkołą Pedagogiczno-

Filozoficzną „Ignatianum” w Krakowie. Rezultatem projektu jest dzieło zespołowe, wydane w języku polskim. Aktualnie w przygotowaniu znajduje się przekład tego dzieła na język angielski.

3. Nauki przyrodnicze

3.1. Historia nauk o Ziemi

Rozwój nauk geologicznych i górnictwa w aspekcie historycznym stanowi przedmiot badań dr. Andrzeja J. Wójcika. W 2009 r. dr A. J. Wójcik przystąpił do realizacji nowego projektu badawczego, sformułowanego w ramach porozumienia o współpracy z Instytutem Historii Nauki i Techniki Rosyjskiej Akademii Nauk. Projekt nosi tytuł *Badania polskich i rosyjskich specjalistów w zakresie nauki i techniki w XIX w.* Dr A. J. Wójcik poszukiwał materiałów źródłowych w Archiwum Rosyjskiej Akademii Nauk w St. Petersburgu i w Bibliotece Instytutu Górniczego Rosyjskiej Akademii Nauk. Poza tym kontynuował badania dawnych materiałów kartograficznych, zachowanych w polskich archiwach i bibliotekach. Celem tych badań jest opracowanie historii kartografii geologicznej na ziemiach polskich w XIX w.

Historia kartografii drugiej połowy XVIII w. stanowi tematykę rozprawy doktorskiej, przygotowywanej przez mgr Aldonę Ertman, a zatytułowanej *Źródła opisowe do „mapp szczególnych,, K. de Pertheesa (analiza porównawcza na przykładzie mapy woj. podlaskiego z 1795 roku)*. Podstawowymi źródłami w tych badaniach są: „Geograficzno-statystyczne opisanie parafiiów Królestwa Polskiego przez K. Pertheesa geografa J.K. Mci.” oraz rękopiśmienna mapa woj. podlaskiego Karola Pertheesa z 1795 roku. Mapa ta została opracowana na podstawie istniejących materiałów katograficznych, opisów plebańskich zebranych drogą ankiet oraz punktów z oznaczonymi współrzędnymi geograficznymi. Zebrany materiał utworzył kilkudziesięciotomowy zbiór rękopiśmienny, różnorodny i bardzo bogaty informacyjnie, który wymagał wstępnego opracowania kartograficznego. W ten sposób powstały wyciągi i szkice dla każdej parafii i dekanatu, co utworzyło rodzaj kartoteki danych do kolejno opracowanych map województw koronnych. W roku 2009 mgr A. Ertman napisała cztery kolejne rozdziały rozprawy. Przedstawiła czasy stanisławowskie, w których żył i pracował najgenialniejszy kartograf tego okresu. Dokonała przeglądu literatury zawierającej przeciwstawne opinie o wartości opisów parafialnych. Podała analizie „Memoriał z 1779 r.” Pertheesa, który zawiera założenia dotyczące powstania „mapp szczególnych” (sic!) . Przedstawiła opis mapy woj. podlaskiego. Na przykładzie dekanatu Drohickiego zbadała relacje między opisem, mapą a szkicem.

3.2. Historia nauk farmaceutycznych

Głównym kierunkiem badań z historii nauk farmaceutycznych była kontynuacja prac dotyczących rozwoju wiedzy o leczniczych surowcach pochodzenia naturalnego. W ramach tego kierunku przygotowywane są aktualnie dwie rozprawy habilitacyjne. Pierwsza z nich, wykonywana przez dr Annę Trojanowską, dotyczy surowców pochodzenia zwierzęcego stosowanych w leczeniu pierwszej połowy XIX w. Autorka przeprowadziła dalszą kwerendę w Bibliotece Narodowej w Warszawie (m.in. T. Heinrich, J. Schiller: *Zbiór wiadomości chemiczno-farmaceutycznych pod względem teorii i praktyki* t. 1–3 Warszawa 1852; H. Łuczkiwicz: *Farmakologia według układu dr F. Oesterlena*; Warszawa 1860; N. A. Kumelski, S. B. Gorski: *Zoologia albo historia naturalna zwierząt w głównych zasadach...* t 1–2 Wilno 1836, t. 3 Wilno 1837; J. Trapp: *Farmakognozja* t. 1–2 Warszawa 1869). Kontynuowała również kwerendę w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie oraz w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego (głównie materiały rękopiśmienne: notatki z wykładów S. B. Gorskiego: *Farmakologia i farmacja* (1834); I. Fonberga: *Chemia* (1838–39); K. Porcyanki: *Nauka terapii ogólnej* (1830) oraz rozprawa doktorska Franciszka Waelka *Dissertatio medico-chirurgica de lepra* (1831). Materiały te wykorzystano do opracowania kolejnych rozdziałów rozprawy, traktujących m.in. o surowcach aromatycznych, surowcach „karmiących”, surowcach cukrowych oraz białkowych, surowcach zawierających „pierwiastek ostry”, substancjach tłustych, wosku i żółci.

Dr A. Trojanowska kontynuowała również pracę dotyczącą XIX-wiecznych poglądów na wartość pożywną pokarmów. Przygotowała opracowanie porównujące dawne i współczesne zalecenia żywieniowe. Wykorzystała do tego celu głównie prace J. Śniadeckiego; bezimienny cykl artykułów *O pokarmach chemicznie rozebranych...*, opublikowanych w „Nowym Pamiętniku Warszawskim” (1803–1806) oraz S. Trembeckiego: *Słowniczek zdrowych i niezdrowych pokarmów*. Na podstawie zebranych materiałów przygotowała tekst *Dziewiętnastowieczne koncepcje zdrowego żywienia i niektóre dzisiejsze diety*.

Druga rozprawa habilitacyjna, nad którą pracuje dr Beata Wysakowska, stanowi próbę ukazania wiedzy o roślinach odurzających, zawartej w polskim piśmiennictwie naukowym XIX w. Ponieważ dr B. Wysakowska w ciągu całego 2009 r. przebywała na urlopie bezpłatnym, postępy badań w przygotowywanym temacie uległy spowolnieniu.

Prof. dr hab. Barbara Kuźnicka kontynuowała prace nad monografią biograficzną *Robert Rembieliński (1894–1975) – twórca polskiej szkoły historii farmacji*. Opracowała okres studiów uniwersyteckich Rembielińskiego w Polsce i doktorskich we Francji (lata 1919–1926). Dzięki zachowanej dokumentacji archiwalnej ustaliła datę immatrykulacji oraz sprostowała błędnie podawaną w dotychczasowej literaturze datę ukończenia studiów farmaceutycznych w Warszawie.

Historią gabinetów osobliwości oraz ich roli jako protomuzeów nauki zajmowała się doc. dr hab. Iwona Arabas, kontynuując prace zmierzające do odtworzenia historii gabinetu Anny Jabłonowskiej z Siemiatycz. W 2009 r. doc. I. Arabas pracowała nad (tłumaczenie i interpretacja) spisem okazów przyrodniczych z tego Gabinetu odnalezionym przez nią podczas kwerendy w Archiwum Rosyjskiej Akademii Nauk w St. Petersburgu.

3.3. Historia medycyny

Prof. dr hab. Andrzej Śródka kontynuował działania związane z przygotowaniem wstępnego zarysu historii medycyny polskiej (praca zespołowa) oraz opracowaniem rozdziałów dotyczących historii fizjologii, histologii, chemii lekarskiej i neurologii. Zakończona natomiast została w 2009 r. praca prof. A. Śródki na temat recepcji na świecie polskich osiągnięć w medycynie.

Kontynuowane były również prace w zakresie realizowanego przez doc. dr hab. Bożenę Urbanek tematu *Kształtowanie się specjalności medycznych na ziemiach polskich od połowy XIX w. do wybuchu I wojny światowej*. W 2009 r. zostało zakończone gromadzenie i opracowanie materiałów. Gotowy tekst książki znajduje się na etapie redakcyjnego przygotowania do druku.

4. Historia techniki

Realizowane przez prof. dr. hab. Bolesława Orłowskiego prace nad akademickim podręcznikiem historii techniki dobiegły końca. Książka pt. *Powszechna historia techniki* została w 2009 r. przekazana do druku. Prof. B. Orłowski podjął nowe zadanie naukowe, a mianowicie kierownictwo projektu badawczego (grantu), zakładającego opracowanie *Słownika polskich odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk ścisłych i techniki*. Będzie to praca zbiorowa wielu specjalistów, zawierająca około 1000 biografów. Prof. B. Orłowski rozpoczął działania organizacyjne i przygotował wzorcowe teksty dla różnych typów haseł tego słownika.

Podobnie jak w latach ubiegłych kontynuowane były badania zachowanych śladów górnictwa na ziemiach polskich w aspekcie ochrony środowiska naturalnego oraz udostępniania dziedzictwa techniki dla celów turystycznych. Ze strony Zakładu Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki w badaniach tych uczestniczy Andrzej J. Wójcik. Są one prowadzone we współpracy z Katedrą Geomechaniki, Budownictwa i Geotechniki na Wydziale Górnictwa i Geoinżynierii Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz z Katedrą Geomechaniki, Budownictwa Podziemnego i Zarządzania Ochroną Powierzchni na Wydziale Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej w Gliwicach.

Dr A. J. Wójcik również kontynuował badania historii przemysłu XVIII i XIX w. Badania te obejmowały analizę wybranych materiałów archiwalnych ze zbiorów polskich, rosyjskich i niemieckich.

Tematyka badań z historii techniki, prowadzonych w naszym Zakładzie, poszerzyła się w 2009 r. o problematykę związaną z historią rozwoju komunikacji kolejowej. Badania te są realizowane przez dr. Zbigniewa Tucholskiego we współpracy z Katedrą Transportu Szynowego na Wydziale Transportu Politechniki Śląskiej w Katowicach. Dr Z. Tucholski opracował (jako współautor) artykuł *Rosyjskie pociągi pancerne w Czeczenii*. Tekst ten, napisany na podstawie jawnych źródeł rosyjskich, ukazuje koncepcje formowania i operacyjnego wykorzystania pociągów pancernych (tzw. pociągów specjalnych) używanych podczas walk w Czeczenii do zwalczania partyzantów przez armię rosyjską oraz jednostki rosyjskiego MSW. W artykule znajduje się również charakterystyka sieci komunikacyjnej na terenach Czeczenii i Inguszetii (linie kolejowe, sieć drogowa, rurociągi).

Inny temat, którym zajmował się w 2009 r. dr Z. Tucholski, dotyczy dawnego portu rzeczno-górnego na warszawskim Czerniakowie. Opracowanie na ten temat, zatytułowane *Port i stocznia Czerniakowska w Warszawie. Przyczynek do historii oraz charakterystyka techniczna zespołu*, przedstawia dzieje przestrzennego układu komunikacyjnego portu, ze szczególnym uwzględnieniem historii zlokalizowanej na tym terenie Stoczni Żegluga Parowej Maurycego Fajansa.

Dr Z. Tucholski współpracuje z Biurem Stołecznego Konserwatora Zabytków w Warszawie oraz z Urzędem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w zakresie dokumentacji i ochrony zabytków techniki (w szczególności obiektów kolejowych oraz infrastruktury żegluga śródlądowej). W ramach prac związanych z inwentaryzacją i opracowaniem dokumentacji konserwatorskiej (kart ewidencyjnych zabytków architektury i techniki) przygotował dokumentację 15 obiektów tego typu. Opracował ponadto 5 opinii eksperckich i ekspertyz dla: Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków; Urzędu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; Biura Kultury Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy; Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

* * *

W Zakładzie Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki działają dwa stałe zespoły, zajmujące się dziejami wybranych dziedzin nauki. Zespoły te skupiają badaczy i miłośników historii nauki z różnych ośrodków akademickich w kraju.

Zespół Historii Kartografii pod kierownictwem prof. dr hab. Z. Wójcika (sekretarz Zespołu mgr D. Kozłowska) odbył w 2009 r. jedno zebranie naukowe i dwa posiedzenia organizacyjne. Zebranie naukowe poświęcone było *Geographiae* Ptolemeusza, natomiast spotkania o charakterze organizacyjnym wiązały się z przygotowaniem XXIII Konferencji Historyków Kartografii

w 2009 r. w Warszawie oraz następnej konferencji, która odbędzie się w 2011 r. w Poznaniu.

XXIII Konferencja Historyków Kartografii odbyła się w dniach 24–26 września. Została zorganizowana we współpracy z Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy, z Warszawskim Przedsiębiorstwem Geodezyjnym S.A. oraz ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Archiwum Państwowego M. St. Warszawy. Wygłoszono 37 referatów (w tym 5 z zagranicy) oraz przedstawiono 12 prezentacji plakatowych. Streszczenia ukazały się w materiałach konferencyjnych, natomiast całość tekstów przygotowywana jest do druku.

Zespół Historii Kartografii uczestniczył również w przygotowaniu sesji naukowej, poświęconej dawnym mapom zachodnich i północnych ziem Rzeczypospolitej. Głównym organizatorem tej sesji była Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim.

Drugim zespołem badawczym jest Zespół Historii Farmacji, kierowany przez dr Beatę Wysakowską. Zespół Historii Farmacji we współpracy z Zespołem Sekcji Historycznych Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego corocznie organizuje Ogólnopolskie Przeglądy Prac Magisterskich. Przeglądy mają charakter sesji naukowych z udziałem promotorów i autorów prac magisterskich oraz historyków farmacji z całego kraju. IV Przegląd odbył się 7 XII 2009 r. w siedzibie Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w Warszawie.

Opracowała *Halina Lichočka*

ZAKŁAD HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH, OŚWIATY I ORGANIZACJI NAUKI

W ramach Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki (kierownik doc. dr hab. Jan Piskurewicz) działają trzy sekcje: Sekcja Historii Nauk Społecznych (kierownik dr Paweł Komorowski), Sekcja Dziejów Oświaty (kierownik doc. dr hab. Joanna Schiller) i Sekcja Organizacji Nauki (kierownik doc. dr hab. Jan Piskurewicz).

I. Sekcja Historii Nauk Społecznych

Badania prowadzone w 2009 r. w Sekcji Historii Nauk Społecznych dotyczyły: księgozbioru i rękopisów Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (dr Paweł Komorowski), historii historiografii polskiej (dr Jarosław Kurkowski), historii historiografii europejskiej (doc. dr hab. Jacek Soszyński), udziału Polaków w badaniach Syberii i podtrzymywaniu tożsamości etnicznej zamieszkujących ją ludów (dr Michał Pędracki) oraz udziału kobiet w rozwoju nauk przyrodniczych w XVII w. (prof. dr hab. Karolina Targosz).